

رابطه ویژگی‌های شخصیتی، سبک‌های دلبستگی با خطر جویی در جوانان

دکتر سیف‌اله بهاری*

محمد شیرخانی**

چکیده: پژوهش حاضر با هدف شناسایی رابطه ویژگی‌های شخصیتی، سبک‌های دلبستگی با میزان خطر جویی جوانان دانشجوی شاغل به تحصیل در دانشگاه آزاد و هم‌چنین میزان تأثیر محل اقامت بر میزان خطر جویی آنان صورت گرفته است. تعداد نمونه‌ها در این پژوهش ۱۲۰ نفر بوده است که از این تعداد ۵۸ نفر مرد و ۶۲ نفر زن، ۷۷ نفر بومی ۴۳ نفر غیر بومی با میانگین سنی ۲۲/۲۲ سال بودند. یافته‌های پژوهشی در دو بخش توصیفی و استنباطی تدوین شده است. در بخش استنباطی از آزمون تحلیل واریانس و رگرسیون خطی چندگانه استفاده شد. برای سنجش ویژگی‌های شخصیت از پرسش‌نامه (NEO-FFI) (۶۰ عاملی) و برای سبک‌های دلبستگی از پرسش‌نامه دلبستگی هازن و شیور و برای میزان خطر جویی از پرسش‌نامه قدرت ریسک استفاده شد. نتایج رگرسیون حاکی از آن است که ابعاد پنج‌گانه ویژگی‌های شخصیت، سبک‌های دلبستگی، جنسیت و محل اقامت روی هم ۲۴ درصد واریانس روی خطر جویی دانشجویان را تبیین می‌کنند که از بین متغیرهای پیش‌بین جنسیت، سن و دلپذیری اثر پیش‌بینی‌کنندگی معنی‌داری روی میزان خطر جویی دارند.

واژه‌های کلیدی: ویژگی‌های شخصیتی، سبک‌های دلبستگی، خطر جویی، محل اقامت، جنسیت

مقدمه

با توجه به این مسأله که امروزه شیوع رفتارهای پرخطر جوانان به یکی از مهم‌ترین و گسترده‌ترین دل‌نگرانی‌های جوامع بشری تبدیل شده است و به‌رغم فعالیت‌های گذشته، رفتارهای پرخطر در سطح جهان دارای رشد تصاعدی بوده است لذا با توجه به این شرایط باید جاه طلبی‌های جوانان را درک نموده و به خلق فرصت‌هایی برای جوانان پرداخته شود. از آنجا که جوانان بزرگ‌ترین

سرمایه‌ها و پویاترین نیروهای هر جامعه در مسیر سازندگی و رسیدن به رشد و بالندگی آن جامعه می‌باشند تا جایی که می‌توان میزان موفقیت هر جامعه‌ای در گذر از عقب ماندگی و صعود به قله رفیع توسعه‌یافتگی را از روی میزان مشارکت نسل جوان آن جامعه در عرصه‌های مختلف سازندگی پیش‌بینی نمود، لذا شناخت هر چه بیشتر جوانان و آشناسدن با ویژگی‌های شخصیتی آنان می‌تواند زمینه‌ساز رشد آن جامعه باشد. با نظر به اهمیت مطالعه شخصیت و نقش آن در شناخت رفتار خطر جویانه، این تصور طبیعی است که در سراسر تاریخ روان‌شناسی جایگاه ویژه‌ای به شخصیت داده شده باشد. شخصیت از دیدگاه‌های مختلف مورد بررسی قرار گرفته است و نظریه‌پردازانی مثل فروید، یونگ، آدلر، هورنای، اریک فروم، هنری مورای، آلپورت، کنل، اریک اریکسون، مازلو، راجرز، کلی، اسکینر، بندورا، راتر و زاگرن من شخصیت را از نقطه نظرات مختلف مورد بررسی قرار داده‌اند و در تمام این نظریه‌ها فرض بر این است که افراد دارای ویژگی‌ها و صفاتی هستند که در طول زمان در موقعیت‌های مختلف از ثبات و تداوم برخوردارند، شکی نیست که نیاز به شناخت خود و کنجکاوی درباره‌ی انگیزه‌ها و ترس‌ها در اکثر افراد وجود دارد لذا مطالعه شخصیت می‌تواند نقطه آغاز مناسبی برای خودشناسی باشد (شولتز؛ ترجمه‌ی سیدمحمدی، ۱۳۷۸).

بنابر عقیده ماروین زاگرن من^۲ (۱۹۲۸) پدیده هیجان خواهی صفتی ارثی است که با نیاز به احساس‌ها و تجربه‌های متنوع، بدیع و پیچیده و میل به خطر جویی جسمانی و اجتماعی به خاطر چنین تجربه‌هایی تعریف می‌شود (به نقل از شولتز؛ ترجمه‌ی ترجمه‌ی یحیی سیدمحمدی، ۱۳۷۸). هیجان‌خواهی با دامنه وسیعی از متغیرهای رفتاری، شناختی، شخصیتی و فیزیولوژیکی ارتباط دارد. از جمله ویژگی‌های شخصیتی که در این زمینه می‌تواند با خطر جویی در جوانان مرتبط باشد می‌توان به سلطه‌گری، حضور اجتماعی، احساس سلامتی و کارآمدی ذهن اشاره کرد که خود می‌تواند راه‌گشایی برای سلامت و بهزیستی جامعه باشد. پژوهش‌های زیادی نشان داده‌اند که سبک‌های دلبستگی در گرایش‌های شخصی و شکل‌گیری شخصیت یک تعیین‌کننده مهم است (سروف^۳، ۱۹۷۷). برخی روان‌شناسان (بالبی^۴، ۱۹۷۳؛ اریکسون^۵، ۱۹۷۶؛ به نقل از اریکسون و همکاران، ترجمه‌ی براهنی ۱۳۸۳) معتقدند که اساس اعتماد نسبت به دیگران تجاربی است که فرد طی سال‌های اولیه زندگی کسب می‌کند. به عبارت دیگر عدم تکوین دلبستگی به یک یا چند فرد

1- Sholtz

2- Zuckerman

3- Sroufe, L. A.

4- Bowlby

5- Erikson

مهم در سال‌های اولیه زندگی با ناتوانی فرد در برقراری روابط نزدیک با دیگران در بزرگسالی ارتباط دارد (ایزورث^۱ و همکاران، ۱۹۷۸). به عبارتی دیگر بر طبق نظر بالبی (۱۹۶۹) نتیجه عمده کنش متقابل مابین مادر و کودک به وجود آمدن نوعی دلبستگی عاطفی بین فرزند و مادر است. به نظر او همه کودکان بهنجار احساس دلبستگی پیدا می‌کنند و دلبستگی شدید شالوده‌ی رشد عاطفی و اجتماعی سالم در دوران بزرگسالی را پی‌ریزی می‌کنند. بررسی ادبیات تحقیق نیز نشان می‌دهد که تجارب اولیه فرد با والدین و یا نوع رابطه عاطفی فرد با والدین خود در دوران کودکی می‌تواند روابط وی را در بزرگسالی تحت تأثیر قرار دهد (سیمپسون^۲ و رولز^۳، ۱۹۹۸؛ به نقل از عیدی، ۱۳۸۳).

طرفداران این نظریه معتقدند به احتمال زیاد سبک دلبستگی کودک بر اساس الگوهای عملی درونی^۴ از خود و چهره دلبستگی تا بزرگسالی ادامه می‌یابد و در روابط بزرگسالی فرد منعکس می‌شود (فنی، ۱۹۹۹؛ کلوهن^۵ و همکاران، ۱۹۹۸) و افراد مختلفی که سبک دلبستگی متفاوت دارند تجارب مختلفی در روابط بین فردی و عاطفی تجربه می‌کنند (هازن و شیور، ۱۹۹۸).

با مستحکم شدن یک رابطه نخستین خوب با دنیای اطراف و با ظهور بلوغ، کودکی به سر می‌رسد نوجوانی آغاز می‌شود و در نوجوانی تمام مطابقت‌ها، همسانی‌ها، پیوستگی‌ها و دلبستگی‌ها استقرار یافته بر مبنای روابط اولیه دوباره کم و بیش مورد سؤال قرار می‌گیرد و یک انقلاب روان‌شناختی در فرد به وجود می‌آید (اریکسون، ۱۹۶۳). چگونگی شکل‌گیری شخصیت جوانان به وضعیت رشد روانی-اجتماعی قبلی او مربوط می‌شوند. هرگاه اولین مرحله رشد کودک همراه با احساس "امنیت پایه‌ای" فرد ضعیف باشد، جوان این ترس را دارد که مبادا به اشتغالات پوچ و سطحی گرفتار آید چه بسا که واکنش دفاعی این ترس او آن باشد که جرأت اعتماد به کسی یا چیزی پیدا نکند (لطف آبادی، ۱۳۷۸).

در رابطه با خطر جویی جوانان تحقیقات گوناگونی انجام شده است. نتایج تحقیقات مختلف نشانگر رابطه بین تپهای شخصیت با خطر جویی در بین جوانان است و نیز بیانگر رابطه متغیرهای مختلف دیگری نظیر سبک‌های زندگی والدین و طرز رفتار آنها با فرزندان خویش (برساد^۶، ۱۹۸۱؛ (برساد^۶، ۱۹۸۱؛ به نقل از احمدی، ۱۳۸۰) و ترتیب تولد (تومان^۷، ۱۹۹۳) و غیره است. همچنین

1- Ainsworth

3- Rboles

5- Klohnen , E.C

7- Toman

2- Simpson

4- Inner Working Models

6- Bersad

پاره‌ای از تحقیقات نشانگر رابطه سبک‌های دلبستگی با تیپ‌های شخصیتی (هازن و شیور، ۱۹۹۳ و ساعدی، ۱۳۸۲) است.

در تحقیقی در معرض خشونت قرار گرفتن مداوم در جامعه و رابطه آن با رفتارهای خطرپذیر در بین دانشجویان مقطع فوق دیپلم و لیسانس مورد بررسی قرار گرفته است. بر اساس نتایج به‌دست آمده، رابطه مستقیمی بین در معرض خشونت قرار گرفتن جوانان و اقدام به رفتارهای خطرپذیری مبنی بر استفاده از مواد مخدر و همین‌طور رانندگی خطرناک مشاهده شده است. بر اساس تحقیق فوق جنسیت، وابستگی‌های نژادی اقلیمی و مشخصات شخصیتی، وضعیت اجتماعی اقتصادی خانواده‌ها، چگونگی حمایت خانواده و نقش مؤثر افراد، همه در رفتارهای خطرپذیر جوانان تأثیر داشته‌اند (سنانی، ۲۰۰۱، به نقل از رجایی، ۱۳۸۵).

در پژوهشی دیگر نشان داده شد که میزان رفتارهای خطرپذیر آگاهانه در دانشجویانی که دچار اختلال روانی هستند به مراتب نسبت به سایر دانشجویان بیشتر است، این افراد مواد الکلی بیشتری مصرف می‌کنند و بیشتر از سایرین حالت مستی را تجربه می‌کنند (بریان و کیم، ۲۰۰۳، به نقل از رجایی، ۱۳۸۵). در پژوهشی دیگر که توسط ابراهیمی، کامکار، محمودی و ظریفی در سال ۸۲ در دانشگاه علوم پزشکی یاسوج، دانشکده پزشکی گروه اطفال انجام شد به این یافته رسیدند که پسران دبیرستانی (حدود ۷۱/۴ درصد) نسبت به دختران دبیرستانی بیشتر تمایل دارند به کارهای ماجراجویانه دست بزنند.

جوانی همیشه به‌عنوان دوره‌ای پر از تنش و استقلال‌خواهی، خطرجویی^۱ و ریسک‌پذیری مورد توجه بوده است. جوانان دوره‌ای پر از خطر و هیجان را تجربه می‌کنند که البته تیپ شخصیتی جوان در قدرت خطرپذیری و ریسک‌طلبی او تأثیرگذار است با توجه به ترکیب سنی جمعیت کشورمان که درصد نسبتاً بالایی از آن را نوجوانان و جوانان به خود اختصاص داده‌اند شناخت مسایل جوانان و برنامه‌ریزی برای آنها از موضوعات مهمی برای برنامه‌ریزان فرهنگی و اجتماعی می‌باشد.

از این‌رو در این پژوهش سعی شده است که به یک‌سری از سؤالاتی که در مورد سبک دلبستگی، ویژگی‌های شخصیتی و خطرجویی جوانان وجود دارد پاسخ داده شود. امید است یافته‌ها و نتایج این پژوهش بتواند گامی اساسی در جهت شناخت بهتر و علمی‌تر جوانان بردارد و

مقدمه و زمینه‌ساز مناسب برای تحقیقات وسیع‌تر و برنامه‌ریزی‌های مناسب و اساسی جهت پیشرفت این افراد را فراهم سازد. بر همین اساس سؤال زیر مطرح شده است:

آیا ابعاد شخصیت، سبک‌های دلبستگی، جنسیت و محل اقامت اثر پیش‌بینی‌کنندگی معنی‌داری روی میزان خطرجویی جوانان دارد؟

روش

از آنجا که هدف اصلی این پژوهش بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی، الگوهای دلبستگی با میزان خطرجویی است، لذا پژوهش حاضر غیرآزمایشی و از نوع همبستگی است (سرمد و همکاران، ۱۳۸۳). هدف در این روش تحقیق مطالعه همبستگی حدود تغییرات یک یا چند متغیر با حدود تغییرات یک یا چند متغیر دیگر است. در این نوع تحقیق رابطه بین متغیرها بر اساس هدف تحقیق تحلیل می‌گردد (دلاور، ۱۳۷۴).

جامعه‌ی آماری، نمونه و روش انتخاب نمونه

جامعه‌ی آماری پژوهش شامل کلیه دانشجویان پسر و دختر دوره‌های کارشناسی روان‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی رودهن در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ و به تعداد ۱۷۵۹ نفر است. نمونه آماری پژوهش حاضر ۱۲۰ نفر است که بر اساس فرمول نمونه‌گیری پیشنهادی کوهن و همکاران (۱۹۷۹) محاسبه گردید.

ابزار پژوهش

برای جمع‌آوری اطلاعات در مورد متغیرها پس از بررسی ادبیات پژوهش و بررسی انواع تست‌ها در این مورد ابزارهای زیر انتخاب شده‌اند:

الف) پرسش‌نامه شخصیت نئو (NEO-FFI)

در این پژوهش برای سنجش ویژگی‌های شخصیت آزمودنی‌ها از پرسش‌نامه پنج عامل نئو استفاده خواهد شد. پرسش‌نامه نئو (NEO-FFI) که فرم کوتاه پرسش‌نامه شخصیتی نئو (NEO-PIR) است از ۶۰ سؤال تشکیل شده است. این پرسش‌نامه در واقع ۵ عامل: نوروزگرایی، برون‌گرایی، انعطاف‌پذیری، دلپذیری و وجدان‌گرایی را می‌سنجد که هر عامل توسط ۱۲ سؤال سنجیده می‌شود

(گوستاو و مک گری، ۱۹۹۲ به نقل از بافنده). فرم کوتاه شده این آزمون، اعتبار و روایی قابل قبولی را در مطالعات نشان داده است (گروسی، ۱۳۸۰).

ب) پرسش‌نامه دل‌بستگی هازن و شیور

در این پژوهش به منظور بررسی سبک دل‌بستگی دانشجویان از مقیاس خود گزارش‌دهی هازن و شیور استفاده شد. این مقیاس همچون فرم اولیه ۳ آیتم کلی دارد که هر آیتم ویژگی‌های یکی از سبک‌ها را توصیف می‌کند. از آزمودنی‌ها خواسته می‌شود با مطالعه ۳ آیتم این مقیاس موردی را که ویژگی‌های آن‌را به خصایص خود نزدیک‌تر می‌بیند مشخص کنند به این ترتیب سبک دل‌بستگی افراد معین می‌شود. سه سبک اندازه‌گیری شده در این مقیاس عبارتند از سبک دل‌بسته ایمن، نایمن دو سو گرا و نایمن اجتنابی (به نقل از فنی و نولر^۱، ۱۹۹۰). محققانی که از این مقیاس در تحقیقات خود استفاده کرده‌اند کارایی آن را در تعیین سبک دل‌بستگی افراد تأیید کرده‌اند (همان منبع). مطابق یافته‌ها تفاوت بین دو اجرای توصیف‌های ۱-۲-۳ معنادار نیست و این آزمون در سطح ۰/۹۵ قابل اعتماد است. از سوی دیگر میزان آلفای کرونباخ در مورد اجرای این پرسش‌نامه روی ۱۰۰ نفر مورد بررسی برای دستیابی به قابلیت اعتماد بر ۰/۷۸۹۸ بوده است.

ج) پرسش‌نامه قدرت ریسک

این پرسش‌نامه از کتاب شناختن خود^۲ (لول ایی - وایت^۳، ۱۹۸۲، ترجمه ضیاء الدین رضاخانی) اقتباس شده است. این پرسش‌نامه، قدرت ریسک افراد را در غالب ۲۹ سؤال اندازه‌گیری می‌کند. هر سؤال دارای ۳ گزینه الف - ب - ج است که آزمودنی با گذاشتن علامت روی یکی از این گزینه‌ها آن را انتخاب می‌کند. ضریب پایایی این آزمون ۰/۸۴ (روش آزمون-پس از مومن) بوده و روایی محتوایی آن هم به اثبات رسیده است (رجایی و همکاران، ۱۳۸۵). آلفای کرونباخ به دست آمده در این پژوهش ۰/۶۱ است.

یافته‌ها

جدول ۱: توزیع فراوانی جنسیت

جنس	فراوانی مطلق	درصد نسبی	فراوانی تراکمی
مرد	۵۸	۴۸/۳	۴۸/۳
زن	۶۲	۵۱/۷	۱۰۰/۰
کل	۱۲۰	۱۰۰/۰	

1- Fenny, I, A, Noller
3- lowell E- white

2- Understanding yourself

نتایج جدول ۱ برای بررسی توزیع فراوانی گروه نمونه بر حسب جنسیت آزمودنی‌ها حاکی از آن است که از بین ۱۲۰ نفر گروه نمونه دانشجوی کارشناسی ۵۸ نفر (۴۸/۳ درصد) مرد و ۶۲ نفر (۵۱/۷ درصد) زن بودند.

جدول ۲: توزیع فراوانی محل اقامت

محل اقامت	فراوانی مطلق	درصد نسبی	فراوانی تراکمی
برومی	۷۷	۶۴/۲	۶۴/۲
غیربومی	۴۳	۳۵/۸	۱۰۰/۰
کل	۱۲۰	۱۰۰/۰	

نتایج جدول ۲ جهت بررسی توزیع فراوانی گروه نمونه بر حسب محل اقامت آزمودنی‌ها حاکی از آن است که از بین ۱۲۰ نفر گروه نمونه دانشجوی کارشناسی ۷۷ نفر بومی (۶۴/۱۷ درصد) و ۴۳ نفر (۳۵/۸۳ درصد) غیر بومی بودند.

جدول ۳: آماره‌های توصیفی آزمودنی‌ها بر حسب سن

۱۲۰	حجم نمونه
۲۲/۲۲	میانگین
۲۲/۰۰	میانه
۲۱/۰۰	نما
۲/۵۶	انحراف معیار
۱۰/۰۰	دامنه تغییرات
۱۸/۰۰	حداقل سن
۲۸/۰۰	حداکثر سن

نتایج جدول ۳ به منظور بررسی توزیع فراوانی گروه نمونه بر حسب سن آزمودنی‌ها حاکی از آن است که از بین ۱۲۰ نفر گروه نمونه دانشجوی کارشناسی حداقل سن شرکت کنندگان ۱۸ و حداکثر سن آنها ۲۸ سال بود و میانگین سنی گروه شرکت کنندگان ۲۲/۲۲ با انحراف معیار ۲/۵۶ و دامنه تغییرات ۱۰ سال بود.

جدول ۴: آماره های توصیفی آزمودنی ها برحسب میزان خطر جویی به تفکیک جنسیت

۵۸	حجم نمونه	
۵۸/۸۷	میانگین	
۰/۶۹	خطای استاندارد میانگین	
۵۹/۰۰	میانه	
۵۵/۰۰	نما	
۵/۳۰	انحراف معیار	مرد
۲۸/۱۰	واریانس	
۳۱/۰۰	دامنه تغییرات	
۳۸/۰۰	حداقل نمره	
۶۹/۰۰	حداکثر نمره	
۶۲	حجم نمونه	
۵۶/۸۷	میانگین	
۰/۶۵	خطای استاندارد میانگین	
۵۸/۰۰	میانه	
۶۰/۰۰	نما	
۵/۱۵	انحراف معیار	
۲۶/۵۷	واریانس	
۳۲/۰۰	دامنه تغییرات	
۳۳/۰۰	حداقل نمره	
۶۵/۰۰	حداکثر نمره	

نتایج جدول ۴ جهت بررسی ویژگی‌های آمار توصیفی متغیرهای پژوهش شامل میانگین، خطای استاندارد میانگین، میانه، نما، انحراف معیار، واریانس، دامنه تغییرات، حداقل و حداکثر نمره توزیع فراوانی گروه نمونه بر حسب ویژگی خطر جویی در گروه دانشجویان مرد و زن حاکی از آن است که میانگین (انحراف معیار) دانشجویان مرد و زن در میزان خطرپذیری به ترتیب عبارت است از ۵۸/۸۷ (۵/۳۰) و ۵۶/۸۷ (۵/۱۵). مقایسه و استنتاج آماری جهت بررسی تفاوت‌های معنی‌دار و غیر معنی‌دار گروه نمونه بر حسب میزان خطر جویی در بخش آمار استنباطی ارایه خواهد شد.

جدول ۵: آماره‌های توصیفی آزمودنی‌ها بر حسب خطر جویی به تفکیک محل اقامت

۷۷	حجم نمونه	
۵۷/۱۹	میانگین	
۰/۶۱	خطای استاندارد میانگین	
۵۸/۰۰	میانه	
۵۹/۰۰	نما	
۵/۴۲	انحراف معیار	بومی
۲۹/۴۷	واریانس	
۳۶/۰۰	دامنه تغییرات	
۳۳/۰۰	حداقل نمره	
۶۹/۰۰	حداکثر نمره	
۴۳	حجم نمونه	
۵۹/۰۰	میانگین	
۰/۷۴	خطای استاندارد میانگین	
۶۰/۰۰	میانه	
۶۰/۰۰	نما	
۴/۹۱	انحراف معیار	غیربومی
۲۴/۱۴	واریانس	
۱۸/۰۰	دامنه تغییرات	
۴۹/۰۰	حداقل نمره	
۶۷/۰۰	حداکثر نمره	

نتایج جدول ۵ به منظور بررسی ویژگی‌های آمار توصیفی متغیرهای پژوهش شامل میانگین، خطای استاندارد میانگین، میانه، نما، انحراف معیار، واریانس، دامنه تغییرات، حداقل و حداکثر نمره توزیع فراوانی گروه نمونه بر حسب ویژگی خطر جویی در گروه دانشجویان بومی و غیربومی حاکی از آن است که میانگین (انحراف معیار) دانشجویان بومی و غیر بومی در میزان خطرپذیری به ترتیب عبارت از ۵۷/۱۹ (۵/۴۲) و ۵۹/۰۰ (۴/۹۱) می‌باشد. مقایسه و استنتاج آماری جهت بررسی تفاوت‌های معنی‌دار و غیر معنی‌دار گروه نمونه بر حسب میزان خطر جویی در بخش آمار استنباطی ارائه خواهد شد.

جدول ۶: بررسی اثر پیش‌بینی‌کنندگی ابعاد شخصیت، سبک‌های دل‌بستگی، جنسیت و محل اقامت روی میزان

خطر جویی

متغیر پیش‌بین	ضرایب غیر استاندارد	ضریب استاندارد	ضریب تبیین	بررسی معناداری مدل
مقدار ثابت	۶۴/۶۵۶	۷/۷۰۰	۰/۴۹	۱۱
جنسیت	-۲/۳۳	-۰/۹۸۷	۰/۲۴	۰/۶۱۴
سن	-۰/۵۶۰	-۰/۱۹۲	۰/۰۴	۲۵۱۵
محل اقامت	۰/۳۰۴	۱/۰۲۵	۰/۷۶۷	۰/۲۹۷
ایمن	۰/۲۰۵	۰/۲۳۱	۰/۳۷۷	۰/۸۸۷
ناایمن	-۰/۰۱۳	-۰/۲۰۷	۰/۹۵۲	-۰/۰۶۱
اجتنابی	-۰/۰۴۱	-۰/۱۸۵	۰/۸۲۷	-۰/۲۲۰
دوسوگرا	۰/۰۰۷	۰/۰۸۳	۰/۹۳۵	۰/۰۸۲
برونگرای	۰/۱۵۴	۰/۰۸۳	۰/۰۶۷	۱/۸۵
انعطاف‌پذیری	۰/۰۳۱	۰/۰۹۹	۰/۷۵۶	۰/۳۱۲
دل‌پذیری	۰/۲۹۷	۰/۱۰۰	۰/۰۰۴	۲/۹۵۷
وجدانگرا	۰/۰۱۸	۰/۰۸۴	۰/۸۲۹	۰/۲۱۶
بی				
مجموع معادلات				
درجه آزادی				۱۱۹
F				۳۳۴۳
سطح معنی‌داری				۰/۰۰۱

نتایج رگرسیون در جدول ۶ حاکی از آن است که ابعاد پنجگانه ویژگی‌های شخصیتی (نوروزگرایی، برونگرایی، انعطاف‌پذیری، دل‌پذیری و وجدان‌گرایی)، سبک‌های دل‌بستگی (ایمن، ناایمن اجتنابی و دوسوگرا)، جنسیت و محل اقامت روی هم ۲۴ درصد واریانس روی میزان خطر جویی دانشجویان را تبیین می‌کند. نتایج تحلیل واریانس برای بررسی معنی‌دار بودن مدل پیش‌بینی‌کننده میزان خطر جویی دانشجویان نشان می‌دهد که متغیرهای پیش‌بین اثر پیش‌بینی‌کنندگی معنی‌داری در مدل دارند ($F(11, 108) = 3/23, p < 0/05$). از بین متغیرهای پیش‌بین، جنسیت ($B = -2/33, t = -2/37, p < 0/05$)، سن ($B = -0/56, t = 2/61, p < 0/05$)، محل اقامت ($B = 0/30, t = 2/65, p < 0/05$) و برونگرایی ($B = 0/15, t = 1/85, p < 0/01$) اثر پیش‌بینی‌کنندگی معنی‌داری روی میزان خطر جویی در دانشجویان دارند.

بحث و نتیجه گیری

نتایج حاکی از آن است که ابعاد پنجگانه ویژگی‌های شخصیتی (نوروزگرایی، برونگرایی، انعطاف‌پذیری، دلپذیری و وجدان‌گرایی)، سبک‌های دلبستگی (ایمن، نایمن اجتنابی و دوسوگرا)، جنسیت و محل اقامت روی هم ۲۴ درصد واریانس روی میزان خطر جویی دانشجویان را تبیین می‌کند. نتایج تحلیل واریانس برای بررسی معنی‌دار بودن مدل پیش‌بینی‌کننده‌ی میزان خطر جویی دانشجویان نشان می‌دهد که متغیرهای پیش‌بین اثر پیش‌بینی‌کنندگی معنی‌داری در مدل دارند. از بین متغیرهای پیش‌بین، جنسیت، دلپذیری و برونگرایی اثر پیش‌بینی‌کنندگی معنی‌داری روی میزان خطر جویی در دانشجویان دارند.

در تبیین نتیجه این پژوهش می‌توان گفت چون ماهیت خطر جویی تعاملی است، این تعامل افراد با محیط‌شان است لذا در خطر جویی هم تیپ شخصیتی، هم جنسیت، هم دلبستگی اثرگذار است. افراد برونگرا، اجتماعی، مثبت با انرژی و فعال هستند، این افراد به نظر می‌رسند که برای داشتن تجارب تازه و هیجان‌آمیز حتی دارای درجاتی از خطرات اجتماعی و فیزیکی، کنجکاو و مشتاق و با دل و جرأت باشند (زاگرم، ۱۹۵۰). از این رو برونگرایی با میزان خطر جویی رابطه‌ی مثبت دارد.

افراد دلپذیر افرادی آسان‌گیر و سخاوتمند هستند این افراد مسایل و مشکلات درگیر با خطر را به‌طور ساده در نظر می‌گیرند و اغلب افرادی ستیزه‌جو هستند، درک احساس امنیت در این افراد متفاوت از سایر افراد است. افرادی هستند که تمایل دارند مورد توجه قرار گیرند لذا در جهت این امر بیشتر به اعمال خطر و کارهای مخاطره‌آمیز می‌پردازند و باعث رابطه مثبت معنادار خطر جویی با دلپذیری می‌شود. از سوی دیگر با بالا رفتن سن قدرت ریسک کاهش می‌یابد زیرا افراد محتاط‌تر عمل می‌کنند به جنبه‌های جانبی مسایل بیشتر می‌اندیشند، نیاز به احساس امنیت بیشتری دارند و با مسایل و مشکلات عاقلانه‌تر و ریز بینانه‌تر نگاه می‌کنند. میزان هیجان‌پذیری کاهش می‌یابد و نیاز به تجربه مسایل تازه ندارند از این رو رابطه بین سن و میزان خطر جویی یک رابطه منفی معنادار است.

این نتیجه پژوهش با نتیجه پژوهش رجایی (۱۳۸۵) کاملاً هماهنگ است.

بر اساس نتایج پژوهش رجایی (۱۳۸۵) افراد با میزان حضور اجتماعی بالا همچنین جرأت‌ابراز شخصی بالا تمایل به خطر جویی بیشتری دارند همچنین افرادی که از نظر سلطه‌گری و توانایی رهبری در سطح بالاتری می‌باشند تمایل به خطر جویی بالاتری دارند. در تحقیق دیگری مشخص

شد افرادی که ورزش‌های خطر آمیز می‌کنند از نظر هیجانی ثبات بیشتری دارند و کمتر نوروپیک هستند (لوینس^۱، ۱۹۹۵). مطالعه‌ای تحت عنوان در معرض خشونت قرار گرفتن مداوم در جامعه و رابطه آن با رفتارهای خطرپذیر در بین دانشجویان مقطع لیسانس و فوق دیپلم انجام شده است. رابطه مستقیمی بین در معرض خشونت قرار گرفتن جوانان و اقدام به رفتارهای خطرپذیری مبنی بر استفاده از مواد مخدر و همین‌طور رانندگی خطرناک مشاهده شده است. بر اساس تحقیق فوق جنسیت، وابستگی‌های نژادی اقلیمی، مشخصات شخصیتی، وضعیت اجتماعی اقتصادی خانواده‌ها، چگونگی حمایت خانواده و نقش مؤثر افراد همه در رفتارهای خطرپذیر جوانان تأثیر داشته است (سنانی، ۲۰۰۱، به نقل از رجایی، ۱۳۸۵). در تحقیقی دیگر ترنر سی؛ مک کلور^۲ (۲۰۰۳) به این نتیجه رسیدند که جوانان در سنین ۱۷ تا ۲۸ سال از میزان خطرجویی بالایی برخوردارند و با بالا رفتن سن از میزان اعمال خطرجویانه به‌طور چشمگیری کاسته می‌شود همچنین آنها دریافتند که پسران بیشتر از دختران خطر جو هستند. کامپل^۳ (۱۹۹۹)؛ دالی و ویلسون (۱۹۸۸)؛ ویلسون و دالی^۴ (۱۹۹۶) در تحقیقات خود گزارش دادند که انجام اعمال خطرجویانه در پسران بیشتر از دختران است.

کلیف؛ یلکینز و دیویدسون^۵ (۱۹۹۳) و پوپن^۶ (۱۹۹۵) هم همین نتیجه را در پژوهش خود گزارش دادند. در تحقیقات دیگری چن؛ باکر؛ براور ولی^۷ (۲۰۰۰)؛ فلیشر؛ زیروجل؛ چارلتون؛ لژر و روبرستون^۸ (۱۹۹۳) نیز به همین نتیجه دست یافتند.

منابع فارسی

- احمدی، ش. ا. (۱۳۸۰). بررسی رابطه کیفیت دلبستگی کودک - مادر با تحول مهارت‌های اجتماعی و نوع مقابله با تنیدگی در کودکان پیش‌دبستان. گزارش تحقیق، سازمان آموزش و پرورش استان قم.
- اریکسون، ر. و همکاران. (۱۳۸۳). زمینه روان‌شناسی هیلگارد (جلد اول). ترجمه‌ی: محمد تقی براهنی و همکاران. تهران: انتشارات رشد.

1- Loynes, C.

3- Campbell

5- Clif, Wilkins, Davidson

7- Chen, Barker, Braver, Li

2- Turnerc, Mcclurer

4- Daly, Wilson

6- Poppen

8- Flisher, Ziervogel, Charlton, Loger, Roberston

اسداله پور، ا.؛ زارعان، م. و بخشی پور، ع. (۱۳۸۵). رابطه هوش هیجانی با شخصیت و پیشرفت تحصیلی. مجموعه مقالات سومین سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان، خرداد ماه ۱۳۸۵.

اکبرزاده، ن. (۱۳۷۶). گذر از نوجوانی به پیری (روان‌شناسی رشد و تحول). تهران: مؤلف.

برک، ل. ا. (۱۳۸۳). روان‌شناسی رشد (جلد دوم). ترجمه‌ی: یحیی سید محمدی. تهران: نشر ارسباران.

بشارت، م. ع. (۱۳۸۰). بررسی سبک‌های دلبستگی و مکانیزم‌های دفاعی. مجله روان‌شناسی ۱۹، سال پنجم، شماره ۱۳۸۰.

پاکدامن، ش. (۱۳۸۰). بررسی ارتباط بین دلبستگی و جامعه‌طلبی در نوجوانی. نشریه پژوهشی دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران.

دلاور، ع. (۱۳۷۴). مبانی نظری و علمی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی. تهران: انتشارات رشد.

رجایی، ع. (۱۳۸۵). بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و خطر جویی در جوانان. چکیده مقالات همایش منطقه ای بهداشت روان و جوان. کاشمر.

ساعدی، سحر. (۱۳۸۲). بررسی سبک‌های دلبستگی و صفات شخصیتی والدین و سبک‌های دلبستگی کودک. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تبریز.

سرمه، ز.؛ بازرگان، ع. و حجازی، ا. (۱۳۸۳). روش‌های تحقیق در علوم و رفتاری. تهران: آگاه.

شولتز دو آن؛ شولتز، سیدنی آلن. (۱۳۷۸). نظریه‌های شخصیت. ترجمه‌ی: یحیی سیدمحمدی. تهران: نشر هما.

کوهن، لن، هالیدی، م. (۱۳۷۲). آمار در علوم تربیتی و تربیت بدنی. ترجمه‌ی: علی دلاور. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.

عیدی خطیبی، ر. (۱۳۸۳). مقایسه رضایت زناشویی در سبک‌های مختلف دلبستگی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تبریز.

گروسی فرشی، م. (۱۳۸۰). رویکردهای نوین در ارزیابی شخصیت. تبریز: نشر دانیال.

- گینو، ه. (۱۳۷۰). نوجوانان و خانواده. ترجمه‌ی: هایده وهابزاده. تهران: میهن.
- لطف آبادی، ح. (۱۳۷۸). روان‌شناسی رشد (۲). تهران: انتشارات سمت.
- مظاهری، م. ع. (۱۳۷۷). الگوهای دلبستگی نوزادان ایرانی. مجله روان‌شناسی ۸. سال دوم، شماره ۴ زمستان ۷۷.
- مظاهری، م. ع. (۱۳۷۹). نقش دلبستگی بزرگسالان در کنش‌وری ازدواج. مجله روان‌شناسی ۱۵، سال چهارم، شماره ۳.
- معین، م. (۱۳۷۵). فرهنگ فارسی (جلد دوم). تهران: انتشارات امیرکبیر.
- منصور، م. (۱۳۸۲). روان‌شناسی ژنتیک. تهران: انتشارات رشد.

منابع انگلیسی

- Ainsworth, M. D. S. (1978).** *Patterns of Attachment: A psychological study of the strange situation.* Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Bowlby, J. (1969).** *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment.* London: The Hogarth Press and institute of psychoanalysis.
- Bowlby, J. (1969).** *Attachment and loss: Vol. 2. Separation, anxiety and anger.* London. The Hogarth press and the Institute of psychoanalysis.
- Campbell, A. (1999).** Staying alive: Evolution, culture and women's intrasexual aggression. *Behavioral and Brain Sciences*, 22, 203-267.
- Carlson E. A. & Sroufe L, A, watters, E. (1977).** *attachment as an organizational construct child development* 1977, 48, 1184.
- Cassidy, J. (1988).** Child – mother attachment and self in six – year old. *Child Development*. 39, 121 – 134.
- Chapman, B. P., Duberstein, P. R., Sorensen, S., & Lyness, J. M. (2008).** *Gender differences in five factor model personality traits in an elderly cohort: Extension of robust and surprising findings to an older generation.* Department of Psychiatry University of Rochester Medical Center Laboratory of Personality and Development.
- Chen, L-H., Baker, S. P., Braver, E. R. and Li, G. (2000).** Carrying passengers as a risk factor for crashes fatal to 16- and 17-year-old drivers. *Journal of the American Medical Association*, 283, 1578-1582.

- Clift, S. M., Wilkins, J. C., and Davidson, E. A. (1993).** Impulsiveness, venturesomeness and sexual risk-taking among heterosexual GUM clinic attenders. *Personality and Individual Differences*, 15, 403-410.
- Cohen, L., & Holliday, M. (1979).** *Statistics for education physical education*. Harper & Row publisher. London.
- Colin, V. L. (1996).** *Human attachment*. New York: McGraw – Hill.
- Collins, N. I., & Read, S. J. (1990).** Adult attachment, working models and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 664 – 663.
- Costa, P.T., & McCrae, R.R. (1992a).** Four ways five factors are basic. *Personality and Individual Differences*, 13, 653-665.
- Costa, P.T., & McCrae, R.R. (1992b).** *NEO-PI-R: Revised NEO personality inventory (NEO-PI-R)*. Odessa, Florida: Psychological Assessment Resources.
- Daly, M., and Wilson, M. (1988).** Homicide. Hawthorne, NY: Aldine de Gruyter. Fetchenhauser, D. and Rohde, P.A. (2002). Evolutionary personality psychology and victimology – Sex differences in risk attitudes and short-term orientation and their relation to sex differences in victimizations. *Evolution and Human Behavior*, 23, 233-244
- Easter, B. M. A., & Lamb, M. E. (1979).** The relationship between quality of infant mother attachment and infant competence in initial encounters with peers. *Child Development*, 50, 380-387.
- Erikson, E. H. (1963).** *Childhood and society (2nd ed.)*. New York: Norton.
- Feeney, J. A. (1999).** *Adult romantic attachment and couple relationships*. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (pp. 355–377). New York: Guilford Press.
- Fenny, I. A., & Noller, P. (1990).** Attachment style as a predictor of adult romantic relationship. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58 (2), 281.
- Feldman, R. (1993).** *Understanding psychology*. (3rd ed.). Boston: Houghton Mifflin.
- Flisher, A.J., Ziervogel, C.F., Charlton, D.O., Leger, P.H., and Roberston, B.A. (1993).** Risk-taking behaviour of Cape Peninsula high-

- school students. 6. Road related behaviour. *South African Medical Journal*, 83, 486-490
- Groos, R. D. (2000).** *Psychology: The science of mind and behavior*. Cambridge: National Extension Colledge.
- Grotevant. H. D, & Gooper, C. R. (1981).** Assessing adolescent identity in the areas of occupation, religious, friendship, dating and sex roles: Manual for administration and coding of the interview. *JSAS Catalogue of Selected Documents in Psychology*, 11, 52.
- Hazan, C. & Shaver, P. (1993).** Romantic love conceptualized as an attachment: Process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511.
- Hazan, C. & shaver, P. (1998).** Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5, 1-22.
- Sadock, B.J., & Kaplan H. (2004).** *Synopsis of psychiatry*. Philadelphia: Lippincott Williams and Wilkins.
- Klohn, E.C., & Bera, S. (1998).** Behavioral and experiential patterns of avoidantly and securely attachment women across adulthood: A 31- year longitudinal perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 211.
- Lippa, R. A. (2008).** Sex differences in personality traits and gender-related occupational preferences across 53 nations: Testing evolutionary and social environmental theories. *Archives of Sexual Behavior*, 39(3), 619-636.
- Loynes, C. (1995).** Focus on risk and safety. *Journal of Adventure Education and Outdoor Leadership*, 12, 4.
- Poppen, P.J. (1995).** Gender and patterns of sexual risk taking in college students. *Sex Roles*, 32, 545-55.
- Sadock, B.J., & Kaplan H. (2004).** *Synopsis of psychiatry*. Philadelphia: Lippincott Williams and Wilkins
- Simpson, J. A. (1990).** Influence of attachment style on romantic relationship. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62, 434-446.
- Sroufe L, A, watters, E. (1977).** *attachment as an organizational construct child development* 1977, 48, 1184.

Toman, W. (1993). *Family constellation: Its effects on personality and social behavior* (4th ed.). New York: Springer Publishing.

Turner, C., & McClure, R. (2003). Age and gender differences in risk-taking behavior as an explanation for high incidence of motor vehicle crashes as a driver in young males. *Injury Control and Safety Promotion*, 10, 123–130.

Wilson, M., Daly, M., Gordon, S., and Pratt, A. (1996). Sex differences in valuations of the environment. *Population and Environment*, 18, 143-159.

Zuckerman, M., & Neeb, M. (1980). Demographic influences in Sensation Seeking and expressions of Sensation Seeking in religion, smoking, and driving habits. *Personality and Individual Differences*, 1, 197-206.

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی